

Sămănătorul

Revistă Săptăminală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, IDN SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

BCU Sumarul: University Library Cluj

AUREL C. POPOVICI. — Reforma omului.

NATALIA IOSIF. — Cîntul Dainei (poezie).

G. TUTOVEANU. — Cer și pămînt (poezie).

MIHAIL SADOVEANU. — Mănăstirea Rîșca.

G. APOSTOL. — Unor țărani (poezie).

MIHAIL LUNGIANU. — In seara de Sf. Gheorghe.

C. SANDU-ALDEA. — Pescar de Islanda (trad. din Pierre Loti.

— Sfirșit).

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . 10 lei

In străinătate . 12 ,

„MINERVA“

INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURA

BUCUREȘTI. — Bd. Academiei, 3.

A apărut :

Cântarea Cântărilor

Prelucrare în versuri după Biblie

DE

C. Moldovanu

LEI: 1.—

EXTAZ

POEZII

DE

Maria Baiulescu

LEI: 1.50

Poesii Populare

ale Românilor

DE

Vasile Alexandri

LEI: 1.50

De vânzare la toate librăriile

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate 12 »

«REFORMA OMULUI»

I.

Vorbeam cu un prieten care-mă zicea:

— «Rar țară cu o lume mai pesimistă ca a noastră. Unde te întorci, critice, plîngerî, vorbe necăjite. Ş'apoi: «Țară-î asta?» — zice unul. «Aşa-î la noi» — răspunde altul. «Ba, ca la noi, la nimeni» — încheie al treilea. Dacă ar fi să te ieşi după toate cite se scriu la noi prin gazete și se zic în societate, ar trebui să-ți pierzi orice nădejde de vre-o îndreptare. Pe de altă parte iarăși, nici criticele cele multe și variate și adesea tragi-comice nu sînt lipsite de orișice temei. În administrație și chiar în justiție — cite mizerii pe fiecare zi pentru ce-î ce au de-a face cu ele! Cite nedreptăți pentru cei mici și slabi, și cite hatîruri pentru cei mari și tari! D'apoi chestia țărănească, chestia evreiască? D'apoi chestia... cu «preoții stricți», cu «dascălii anarhiști»? Dar politica, politica cea «mizerabilă», cu politicianismul ei care toate le strică?... Chestii mari, fără îndoială,, constatări mai cu și mai fără temei; aprecieri exagerate, pătimișe, — dar toate cu un oarecare fond de realitate, multe chiar prea de tot reale, din nefericire...»

Că «politicianii» sînt de vină la multe din neajunsuri, nu încapă nici-o îndoială. Dar o fi existînd o politică modernă fără politiciani...? Să fie «ai noștri» oare singura speță în Europa? Mă cam îndoiesc...

Pe cît am văzut și am citit și eu, apoi nici în Franța politicianii nu prea sînt mai evangelicî în acest secol plin de fală raționalistă. Ş'apoi, ian să punem cazul că, printr'o minune dumnezeiească, doi-trei oameni de inimă ar izbuti să facă un nou partid puternic și viabil, nu de cele de azi pe mîine. Acesta, vrînd să facă și el politică, n'o să producă și el politiciani? N'o să aibă și el de «ai noștri»? Negreșit mai feciorelnici — la început. Dar mai încolo?... E în zădar :

politicianul descinde de-adreptul din politică — și politica aceasta e ca *ori-ce* politică modernă ce se trage din secolul al XVIII-lea., din ideologia democratică. La Paris, la Roma, la Atena, la Belgrad — aceleași stereotipe acuzații la adresa politiceii, ca la București. Par'că sint aceiași politiciani și aceiași independenți și aceleași gazete. Deosebiriile sînt numai de ordin formal, exterior. Pentrucă mai toți pornesc de la aceleași principii constituționale. Mai toți declamă, cîntă, și se incîntă de democrații, — și toți fac politică oligarhică, aristocratică. Pentrucă alta nu e posibilă decit în teorie, chiar în cea mai pură democrație. Toți aū pornit și pornesc de-adreptul de la suveranitatea poporului, și toți aū ajuns și ajung mereū la suveranitatea «rațiunei umane».

Apoi aceasta e o altă suveranitate. Absolută și absolutistă. Absolut contrară orișicărei «suveranități» a mulțimii, a numărului, a politiceii de contabilitate. Căci rațiunea umană e ascuțită de felul ei. Ea taie teribil în visurile — altora. Natural că aceștia strigă. Mai ales că «altruismul» nu se prea laudă de bunele sale raporturi cu rațiunea umană, — rece și cu inclinări foarte pronunțate pentru interese.

Lamennais, marele apostol al democrației, suflet nobil dar visionar, a spus-o însuș că în numele rațiunii infailibile creștinii aū fost aruncați fiarelor sălbatice și în numele suveranității poporului lumea a inventat ghilotina! Lamennais, care el însuș propovăduise doctrina acestei suveranități!... Ce dovedesc toate astea? Dovedesc că lucrul principal într'un Stat nu sînt teoriile populare, ci priceperea, caracterul și patriotismul celor chemați a guverna. Cînd o țară are parte de un număr mare de asemenea oameni politici, toată chestia «suveranității» și a sufragiului nu are nici o importanță. Asemenea oameni politici sînt cei mai sinceri «democrați» (în înțelesul obștesc curent), chiar dacă nu fac paradă cu sentimentele lor democratice sau mai corect zis *demofile*.

Dar într'un veac, în care «religia e o nerozie», nici «cugetarea sacră», politica patriotică nu mai poate fi, ce ar trebui să fie. Și de aceea, după zece de ani de democrație, demosul de fapt e mai nenorocit, *se simte* mai nenorocit de cît în vremurile în care «suveranitatea» lui, neavînd nici un preț, nu găsea cumpărători. Căci cumpărătorii ei nu dau pe ea și *nu pot* da de cît vorbe late, făgădueli cu carul și aminări fără termen. Toate astea n'aū produs și nu produc de cît un lucru: deșteaptă în suflete modeste numai rîvniri, rîvniri la o viață fericită ca în sinul lui Avram. Numai rîvniri, încredere în vorbe și furioase decepțiuni! Căci fericirea omului e după

cum e omul, iar nu după gura politicianului. Acesta multe poate promite, dar de ținut, nu poate ține mai nimic, oricît de cinstit ar fi. Căci și el, tot după gura altora s'a luat, cînd își desfășurase «programul politic».

După gura altora ; a ideologilor francezi și a descendenților lor.— *Macaulay*, marele istoric englez și *liberal* vestit, știa foarte bine ceea ce azi, în urma zăpăcelii ce ne-a produs-o mai ales presa evreiască,— puținii mai știu, puținii mai pot pricepe : el știa că *liberalismul e una și democrația e alta!* Și mai știa că una-î politica liberală engleză și alta e cea revoluționară franceză. Că una-î politică de experiență, de practică a vieței, iar cealaltă e o politică de cabinet, o teorie pustie. Pentrucă Englezii, cum zice el¹⁾, mulțumiți cu propriile lor amintiri, experiențe și tradiții naționale «nu și-au căutat nici odată modeluri politice în așa zisele «democrații» ale Greciei antice sau ale Romei. Francezii însă — teoreticianii lor adică — tocmai din acele republici au căutat să-și construiască nouile teorii politice. Și aceste studii și doctrine ei nu și le-au făcut și nu le-au cules din scriitorii elini sau romani din epocile republicane, ci din scriitorii mult posteriori, din niște moralisți pedanți cari au scris tirziu după stingerea totală a libertății antice. Francezii nu s'au luat după *Tucidide* d. p., ci după poveștile lui *Plutarh*. — Ei înșiși orbi, își mai luaseră și călăuze orbe. Nu avuseră experiența libertății, și căutați acum să-și formeze opiniuni despre ea, dar din scriitorii cari nu avuseseră *nici ei* mai multă experiență de cit Francezii ; din scriitorii a căror imaginație, inflăcărată de misterul și setea de libertate, le exagerase acest necunoscut folos al libertății. Francezii s'au inspirat astfel dela scriitorii cari în scrierile lor declamă despre patriotism fără ca ei să fi avut vr'o parte,—și preamăresc în ele regicidul cu toate că pe cînd trăiau, se gudurau pe lingă *Cesarii* tirani.

Astfel maxima, pe care legiuitorii francezi o învățară din aceste scrieri greco-romane, era că libertatea politică ar fi un scop în sine, iar nu un mijloc; că valoarea libertății nu ar fi rezidînd în faptul că garantează ordinea, proprietatea și moralitatea, ci că ar fi în sine un scop, o înaltă și minunată fericire, căreia, fără nici un scrupul, trebuie să-i se aducă jertfă ordinea, proprietatea și moralitatea. Învățăturile ce se pot trage din istoria antică sînt de sigur folositoare și importante. Dar ele nu prea puteau fi pricepute de niște oameni cari, în toate rapsodiile lor asupra democrației *Ateniene*, păreau a

1) *The Miscellanous Writings and Speeches of Lord Macaulay*. London, Longmans etc. p. 232.

uita cu desăvîrșire că în acea «democrație» se găseau cîte zece sclavi la un cetățean; nu puteau fi pricepute de niște oameni cari mereu își împodobeau invectivele împotriva aristocraților, cu preamărirea la adresa lui Brutus și a lui Catone, crězîndu-i democrați, deși aceștia au fost aristocrați mai înviersunați, mai mîndri și mai exclusiviști decît orișicare dintre cei ce au emigrat cu contele D'Artois»...

Această învățătură falsă din scriitorii posteriori i-a tăcut pe cei mai mulți teoreticieni și conducători ai revoluțiunii franceze să aplice ideii ce nu se potriveau de loc cu starea țării lor, cu nevoile ei reale, cu tradițiile ei de veacuri. Și învățătura lor și teoriile lor au făcut și fac ocolul pămîntului, și fericesc lumea cu politica și — politicienii de care aceiaș lume mereu se tînguește. Toate acestea sînt atît de adevărate încît Sumner-Maine constata încă de-acum douăzeci de ani, că politica utopistă franceză, democrația modernă, a influențat în cele din urmă și pe Englezii făcîndu-le mare rău ¹⁾. Astăzi, nenumărații Englezii de frunte se plîng zilnic, în scrierile lor, de această inriurire nefastă.

Prin urmare, răul există mai pretutindenea astăzi unde democratismul s'a întins și înaintează mereu.

O parte bună și înțeleaptă, în scrierile filosofilor politici din secolul al XVIII-lea, este concepția lor despre fericirea omenească limitată, propaganda lor pentru severitatea moravurilor, pentru simplitatea în viață și deci contra luxului, pentru cumpăt și modestie în dorințele individuale. Dar cine i-a ascultat? Cine-i ascultă? *Nici măcar școala!* Nici măcar școala de Stat, obligatorie și gratuită. Căci ea nu s'a adresat și nu se adresează decît rațiunii suverane și în loc de caractere nu ne dă de regulă decît mașini aritmetice, suflete fără nici o religiozitate, «intelectuali» cu carte dar fără nici o idealitate, fără puternice reliefuri morale, fără nici o adîncime patriotică. *Patriotică* zic, nu socială. Căci ceea-ce se numește azi «chestia socială» nu este decît un început sistematic de a înlocui viața sufletească a națiunilor cu preocupări materiale, cu un imens restaurant popular, egalitar și gratuit, într'o democrație încet-încet pură și cosmopolită.

Da, există o «armonie prestabilită» între interesul individual și cel național al Statului în sensul propriu, cum susține Adam Smith. Toată chestia e: după cum e caracterul omului. Discuția datează de mult și nici azi nu se poate conchide apodictic, întrucît moravurile unui

¹⁾ Popular Government. Four Essays. By Sir Henry Sumner Maine. Fifth edition, p. 136.

popor determină constituția țarei, cum zice Montesquieu, său întrucît legislațiunea înriurește asupra moravurilor poporului. Ceea-ce ni se pare sigur este că legile trebuie lăsate să rezulte în mod firesc din bunele moravuri și credințe, nu să fie aduse în flagrantă opoziție cu ele. Aceasta este după mine un postulat al orî-cărei politici cu adevărat naționale, căci orî-ce inovații pripite, fără raport la moravuri, credințe, tradiții și la mentalitatea specifică a unui popor, fără raport la trebuințele lui reale, constituie o politică cosmopolită.

Dar ca o națiune să ajungă a fi guvernată cu adevărat în conformitate cu spiritul său național, ca o națiune să poată deveni capabilă de a lupta cu trup și suflet pentru idealuri superioare, ea trebuie să fie *tot-d'auna condusă* de cei ce pot avea asemenea idealuri: de oamenii săi de frunte. N'or fi azi mulți cu idealuri superioare între ei? Vor veni, dacă fruntașii, de orî-ce culoare politică, vor înțelege un lucru elementar, azi foarte puțin popular dar indispensabil pentru viitorul național al unui popor: dacă vor înțelege, zic, că un popor niciodată nu va avea buni conducători dacă fruntașii săi de azi nu se preocupă de educația specifică a fruntașilor de mine. Conducătorii adevărați se recrutează din toate straturile unui popor. Dar este absurd să crezi că bărbați de Stat și oameni politici de seamă se pot ivi așa printr'un fel de autogonie democratică său *generatio acquivoca* de ordin electoral. Aderenții «instrucțiunii integrale», după sistemul lui Condorcet, ai instrucțiunii democratice, pot să fie foarte convinși, dar și alții aū o fermă convingere și anume: că politica făcută de bărbați de Stat improvizați, de autorități și providențe proclamate în întruniri electorale, de retori și de sofiști — a fost, este și va fi în cele mai multe cazuri o politică nenorocită în consecințele ei. Senatorul Pantaleoni, unul din fundatorii unității italiene, zice, într'o scrisoare către Emil de Laveleye: Oui, la démocratie s'impose, je l'admets. Mais le gouvernement des démocraties doit être confié à l'aristocratie intellectuelle¹⁾.

Ideie întemeiată, foarte cunoscută, dar tot vagă.

AUREL C. POPOVICI.

¹⁾ EM. DE LAVELEYE, *Le Gouvernement dans la Démocratie*, vol. II, p. 53.

CÎNTUL DAINEI

*Cîte-odată, lună dragă
 Tot mai vii,
 Si cu raza ta pribeagă
 Mă îmbii,
 Cu privirea'ndurătoare
 Nu mă'nșeli,
 Cînd mă la unei ușoare
 Indoeli?
 Nu'ncerca! Pe cer s'adună
 Nouri grei!
 Mii de fulgere! Furtună...
 Prin alei,
 Teii floarea lor uscată
 Cum și-o plîng!
 Cum aș vrea cu ea odată
 Să mă sting!...*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NATALIA IOSIF.

CER ȘI PĂMÎNT

*Treceam pe luncă singurei
 Sub bolta clară, străvezie;
 Erai aglice pe sub tei,
 Și'n aer zvon de ciocîrlie.*

*April, iubitul de cocori,
 De slăvi albastre și de soare,
 Smăltase văile cu flori...
 Și flori aveai la cingătoare.*

*Deasupra cer nemărginit,
 In suflet dragoste-amî de tine,
 Pluteam cu gîndul liniștit
 Spre largul zărilor senine...*

*Dar sus, prin ulmi, un cuib perdut
 In crengi, și două păsărele
 Vibrau așa de-ai fi crezut
 Că'n lumea toată's numai ele.*

*Tu le-ai zărit, și-aclași gînd
 Ne-a 'ncins ca fulgerul, de-odată
 M'ai prins de mijloc tremurînd
 Și m'ai privit îmbujorată.*

G. TUTOVEANU.

MONASTIREA RIȘCA

la 9 Iunie 1906.

Cînd am eșit din Fălticeni, pîcla amurgului se întinsese pe valea Moldovei. Trandafirie întiîu, își pierdu strălucirea încet-încet, și parcă suia, acoperea codrii adînc albaștri și punea perdea nesîmțită, neclintită, în dreptul munților.

De la hanul cel mare al Spătăreștilor se vedea pînă în fund, întunecată, valea Moldovei, pînă cine știe unde, în Bucovina; apoi mai lămurită se întindea aproape Baia, lingă ariniștea ei, Baia, oraș odinioară ce a însemnat ceva, renumit pentru vitejii și bogății; iar azi un sat în care preotul e dușman cu învățătorul ca în multe alte părți, însemnat mai ales printr'un număr neobișnuit de mare de pelagroși. Și alte sate se deslușiră, cu lumină răzlete, cum ne lăsam la vale spre podul de la Dumbrăvița, în trapul domol al cailor, niște cai umiliți și triști, parcă de același neam cu Ovreiul care-î îndemna de pe capră cu un glas în care răzbătea ca o ciudată înmlădiere de mirare.

Trecurăm la pas podul pe de asupra lucirilor schimbătoare și furișate ale undelor. Intr'o liniște deplină străbăturăm lunca de sălcii din cealaltă parte a apei, — și cînd intrarăm în Bogdănești noaptea era desăvîrșit stăpîna.

Tovarășii mei tăceau cînd, după ce trecurăm și apa Rîștei, deodată mănăstirea izvorî neagră, ca din pămînt, cu turnurile-î neclintite pe cer, între valuri încremenite de verdeață, bogate, nedeslușite prin întunecime. Clopotele cailor deodată sunară melancolic, cu ecouri; și cel mai învîrstă dintre noi, și cel mai bărbos, sub pălăria-î de pae pleoștită, începu a-și aduce aminte de pe cînd era tînăr, cu anî în urmă, de pe cînd altfel privea lumea tot prin frumusețea acestor locuri.

«Asta-î Rîșca...» zise el încet, cașicum s'ar fi apropiat de mormîntul unui prieten.

* * *

După ce ciocanul căzu cu vuet de două orî în poarta uriașă a turnului de la intrare, un monah ne deschise, apoi se apropie de noi, țînînd în mînă o chee uriașă. După ce intrarăm în ograda largă împrejmuită de toate părțile cu chilii și cu acareturi, același monah, întorcînd spre noi un obraz pe care nu-l vedeam, cu un glas pe care abia îl auzeam în tăcerea ce sta neclintită între ziduri, ne înștiință că se duce să facă numai decît cunoscută sosirea noastră părintelui egumen.

*

«Spune-î că sînt prietenî... de la Iaşi...» zise unul dintre noi. Dar călugărul nu se mai sîntea. Se făcuse nevăzut ca o umbră. În juru-ne, pretutindeni, toate luminile erau stînse.

Tovarăşul cu pălăria pleoştită ne zise cu pătrundere :

«Părintele egumen e un om la care ţin foarte mult. O să-l preţuim cu toţii mai ales acuma, cînd ni-î așa de foame. Bună-seara, părinte Veniamin!

— Bună-seara! Bună-seara! răspunse un glas vesel. Poftiţi!..» Şi lumina unei lumînări începu să umble în cerdac de-asupra noastră.

Îndată suirăm treptele spre arhondaric şi părintele se aplecă spre noi cu lumînarea, ca să ne vadă de aproape; şi îndată glasul-î se umplu de o veselie deosebită, pe care numai vederea unor cunoştinţi vechi o poate pricinui.

În lumina odăilor arhondaricului priveam cu mirare la părintele Veniamin. După cîte ştiam, sfinţia-sa trebuia să fie un om împovărat de multe erni, şi înaintea noastră sta plin de sănătate un bărbat nalt, numai cu puţin păr cărunţ în plete şi 'n barba rară spinatecă, un bărbat rumăn cu ochi lucitori şi cu un glas foarte dezgheţat, îndesat şi hotărit.

Ne-am întrebat, cum se cuvine între creştini, de sănătate; după aceia părintele Veniamin, ca om încercat ce era, îşi închipui numai decît că vom fi fiind flămînzî. Noi, negreşit, ne apărăm pe cît puteam cu jumătate de gură, dar sfinţia-sa, spre bucuria noastră, nu prea era aplecat să ţie în seamă asemenea protestări.

Eû il priveam cum umblă nalt şi sprinten pe lîngă noi, îi ascultam glasul care răsuna din cerdacuri în ograda goală, şi-mî părea bine nu atît că am venit să vād vechea biserică a lui Petru-vodă Rareş, cît că o să pot schimba cîteva vorbe cu un călugăr cum nu adese-orî se întilneşte.

În adevăr, îndată ce ne aşezarăm temeinic pe scaune, în sufrageria largă, părintele Veniamin începu să ne povestească despre o mulţime de lucruri felurite. Din cînd în cînd ne îndemna să gustăm din vinul bătrîn însă plin de tinereţe ca şi sfinţia-sa, iar noi, în lumina lină a lămpii, în liniştea aceia de mănăstire, ascultam un glas deşteptat din lungi tăceri.

Întaiû aflarăm cu multe amănunţimi toate peripeţiile cu «loteria mănăstirii», şi toată munca încordată ce s'a pus spre ridicarea din ruină a chiliilor şi a acareturilor sfintului locaş. Din toate, înţelegeam că gazda noastră e un gospodar cum rar se întilneşte pe la mănăstirile noastre, şi preţuiam cu atît mai virtos această vrednicie, cu cît ştiam că şi acolo, la Rîşca, ca şi în multe alte părţi, se făcuse multă

părăduială, fusese mult jaf, cu zece ani în urmă, pe vremea călugărilor greci.

Pe vremea aceea nu mai era o mănăstire, pe vremea aceea, sub stăpînirea egumenului Agapie Şuţu de pildă, pe vremea zaverei, călugării erau robi; în arhondaric viauă petrecerile şi balurile, şi porţile sfintei mănăstiri nici-odată nu se închideau; avea Grecul patru Arnăuţi cari jucau şi băteau *giuredul* în ogradă şi toată ziua slobozeau focuri de şuşanele; curgeau căruţele cu boerime desfrînată din toate părţile; şi după ce se sfîrşiră toate, rămase lăcaşul ca după o pustiire a păgînilor. Pe vremea aceea mănăstirea se dădea cu toate veniturile ei în arendă ca o moşie oare-care, şi sînt şi azi scrisori, în care egumeni daţi afară înainte de soroc strigă «cu lacrimi pe obraz» către Mitropolit: «Ohi allo despoty mou! pentru ce m'ai prădat de miile de lei şi nu m'ai lăsat la Mănăstire pe cit era înscrisul nostru? Am dat ruşfert şi m'am făcut egumen, iar acuma n'am avut nici-o trecere cu rugămintile mele; ba am fost şi dezbrăcat! Ca unul ce m'am trezit slujindu-mă cu dreptate, chelnărind cozile caritei prea sfinţiilor voastre, socotind că am stăpîn pe un mitropolit, patriot şi evghenist, multe năcazuri şi zădufuri, goliciune şi flămînzire am pătimit prin străinătate, şi văd că n'am meritarisit unei cit de mică stăpîneşti mili!...» Numai gîndindu-mă la vremurile acelea înţelegem cit preţ are osirdia părintelui Veniamin, economia lui strînsă, rînduiala lui, şi toate necazurile pe care le-a îndurat pentru cinstea sfîntului locaş.

«Eū am fost şi la Erusalim, zicea zîmbind părintele Veniamin, am fost şi la sfîntul munte Atos şi am adus de la Sfîntul Munte icoana Maicei Domnului, portăriţa, o icoană cum nu socot să i se mai găsească perechea...»

Încet-încet părinte Veniamin începu să ne povestească despre viaţa lui de pe cînd a învăţat carte la şcoala lui Neculaî Istrate, la Rotopăneşti, despre vremea cînd era cioban, cînd a căzut bolnav şi era gata să ia drumul altei lumii mai bune, de vremea cînd a început călugăria şi şi-a scăpat viaţa cu post şi rugăciune. — Vorbea încet, cu un zîmbet bucuros şi ne privea pe rînd, cu ochi scînteetori.

«Numai postul m'a scăpat, zise sfinţia sa. Iaca eū carne nu mînînc, şi de tare, slavă Domnului! Am scăpat eū şi de altele, nu numai de moartea aceea. Cred că ştiţi cînd m'am prăbuşit într'o rîpă, lingă tîrgul Fălticenilor, cu tot cu trăsură, din goana cailor... Atuncia eram să mă duc: eram fărîmat de tot. Dar iaca am scăpat şi de asta. Am zăcut ce-am zăcut, şi pe urmă a dat Dumnezeu de m'am sculat. Şi încă acuma am mai prăpădit din putere, dar altă dată nu-mi stătea nimeni înnainte. De mult, înnainte de a veni la mănăstire, cînd um-

blam pe moșie călare, — că eram atuncea la un boer, — dacă se întâmpla să mă minii pe cal numai cît îl apucam de gît, îl turnam la pămînt și îl băteam la pîntece cu harapnicul pînă ce nu mai putea...»

Noi rîdeam minunîndu-ne. Rîdea domol și părintele Veniamin. Iar eu priveam cu mirare cum se dezvăluie altă față a vechiului cioban.

«Nu că eram așa de tare, zise iar sfinția-sa; nu eram așa de tare, pe cît eram iute. Nu îmi sta nimeni în potrivă, putea să fie el ori-cine. Cînd eram la stîină, era acolo un cioban care avea strașnică vîrtute. S'a pus într'un rînd rămășag că ridică un butuc de fag din fața stîinei. Zece oameni nu l-au putut ridica. El s'a pus colo de-asupra lui, l-a apucat, s'a încordat și haî-haî, încet-încet, l-a ridicat în picioare, — pe urmă i-a făcut vînt cît colo, și s'a cutremurat pămîntul cînd a căzut coșcogeamite fag. Era strașnic. Ș'apoi de la ora asta se încredea în brațul lui și cam nu voia s'asculte cînd îi dădeam o poruncă. Într'un rînd se ridică și se răcăduște la mine. Ș'atunci am unflat parul de la cazanul cel mare, și cînd l-am plesnit la cap, l-am și turnat la pămînt. Și nu m'am mulțămît cu atîta: l-am pisat pînă ce m'am hrănit! După aceia l-am învălit peste tot cu pîne muiată în șpirt... Și i-a trecut!» sfirși încet părintele.

După o tăcere, începu a rîde iar, la o altă aducere-aminte.

«Ei, acuma nu mai este ce-a fost, acuma s'a isprăvit, dar tot nu mă dau cu una cu două... Mă gîndem și eu să mă îngrijesc de sfirșit, că numai Cel-de-sus e stăpîn pe vieța noastră. Și m'am dus la Iași și am dat unui meșter să-mi facă monumentul!

— Monumentul? zise cu mirare unul din noi.

— Da, monumentul, răspunse rîzînd părintele. Mini-poimîni poate mă duc și eu. Am dat o mie de lei în capăt, dar mi-a făcut lucru frumos, n'am ce zice. Pe o parte este o iconiță făcută după icoana cea mare a Maicei Domnului, portărița, pe care am adus-o cîu de la Sfîntul Munte și am dăruit-o bisericeii; pe de alta mi-a pus și fotografia mea, pe marmură... Mi-a făcut lucru tare bun și frumos. Și cînd mi l-a adus, se necăjeau patru oameni să-l coboare din căruță și nu puteau. Piatra-î grea, ce socoîi? Atuncea zic: Mi-l dai degeaba, meștere, dacă-l ridic eu? — Italianul prinde a rîde: Da, cum nu! — Atuncea am pus mîna pe un drug, l-am trecut pe dedesupt și scurt am înnălțat monumentul în picioare... Dar meșterul de colo începe a țipa: Nu-l dau, părinte, așa, nu-l mai dau... Sfinția ta trăești măi mult de cît monument!... Apoi am făcut o mulțime de haz cu dînsul... Zicea că era să piardă o mie de lei... Și mă întreba că ce-mi trebuie mie monument?...

Părintele Veniamin, ațîțat de veselie noastră, făcea un haz ca și

cum ar fi fost de față meșterul italian. După aceia iar își aduse aminte de ceva.

«Cît despre asta nu, nu mă dau eu cu una cu două... Să vedeți ce se întîmplă. Vine într'o zi Ilie Răcoare. Poate ați auzit de dînsul, a fost în vremea lui hoț vestit... Uite așa-i, cît în pod, — și nici acu nu-î de lepădat, bătrîn că-î bătrîn... A venit, — și mi-a luat mîna s'o sărute. Și cînd l'am strîns, colo, a țipat! Ce vîrai, Ilie? zic.

— Apoi, părinte, zice, de acu m'am gîndit eu așa, să mă călugăresc... S'apropie veleatul...» Îi arăt eu o moacă sdravănă după ușă. «Bine, Ilie, cu asta, zic, sunt eu în stare să călugăresc și să ții în frîu ș'o sută de haiduci. Dar trebuie să știu că'n viața monahicească sînt multe dureri și asprimi.» Și apoi după ce-a eșit, a început către călugări, în ogradă: «Ce? zice. Eu am fost hoț, zice, da aista a fost vătav de hoți!...» Daldată? urmă vesel părintele. C'apoi vine des pe aici. Tot zice că vrea să se călugărească. Altădată vine iar. Eu îl strig de sus, din cerdac: «Ei, la ce te mai gîndești, moșule?» El începe a rîde: că și el e pehlivan. «Apoi la ce să mă gîndesc și eu? zice. Tot îmi spune unul și altul că sfinția ta ai fi avînd mulți bani. Și tot mă bat cu gîndul să caut tovarăși și să te cerc într'o noapte! — Așa? zic eu de colo. Brava, moșule, stare bine! Și cam cu cîți tovarăși ai vrea dumneata să vii? Așa, spre știință... Bani am, zic, nu știu cîte lăzi... Cu cîți ai de gînd să vii? — Apoi cu cîți oi putea! zice. — Așa? Bine! — eu de colo. — Cu trei-zeci? Fie și cu atîția! Am eu cu ce vă primi. Am eu focuri pentru trei-zeci... Cînd îți veni, numai mă scol frumos, — pușc cincî-spre-zece; mă pun și beau o țigară, — și pe urmă, după aceia, îi pușc și pe ceilalți...» Da el rîdea și clătina ia așa din cap!... ia așa clătina...» Și părintele făcu cu ochiul, și ne arăta cum clătina din cap Ilie Răcoare.

În sufrageria largă sfinția sa egumenul ne vorbi multă vreme prietenos și-și aduse aminte de multe lucruri vrednice de mirare, apoi ne pofti noapte-bună și se îndreptă spre chilia-î tăcută.

Noi eșirăm în balcon, de-asupra ogrăzii mînăstirei, în răcoarea nopții, apoi după un timp, coborîm treptele, și după ce un frate somnoros ne deschise porțile prin întuneric, ne îndreptarăm spre apa Rîștei. Adierî calde treceau din cînd în cînd, și stele multe pîlpiiau vioaie deasupra, pe cerul întunecos. Murmurul apei deodată ne împresură; și în juru-ne zările apropiate, negre se deslușeau cu putere, într'o liniște adîncă. Rătăceam încet, la pas, schimbam vorbe puține; iar în urmă-ne mînăstirea se zugrăvea, cu contururi negre pe o bucată de cer înstelată.

A doua-zi în strălucirea luminii, mănăstirea veche a lui Petru-Vodă Rareș părea alta, izvorită ca din întuneric, și din trecut. Lăstuni nenunărați, cu țipete subțirele se învăluiau în sbor, în jurul turlei. Călugări treceau domol prin ograda curată, acoperită cu un covor de Iarbă moale. Părintele Veniamin ne arăta chiliile din nou ridicate din risipire, ne arăta toată gospodăria bine ținută, strâns și cu socoteală stăpînită, și ne lămurea cu glasul tînăr planurile pe care și le făcuse pentru acoperirea bisericeii.

«E păcat să rămie așa, un locaș vechi și sfînt ca acesta...»

Și ne vorbea cu o dragoste deosebită, ca pentru niște lucruri ale lui, pe cînd o liniște ca din altă lume coborî din cerul albastru asupra retragerei aceleia singuratece și curate.

Apoi, prin lumina și căldura care creșteau și pe lîngă iazul de aproape, suirăm într'o tăcere nesfîrșită, spre muntele Pleșu și spre sușăvița limpede a pîrului Moisei. Iarba mare plină de flori răspîndea mireasme calde din toate părțile prin poenițele mărginite de ziduri negre de brazî. Treceau fluturi cu foi albe și roșii, rătăciți de pe flori rare; o muzică abia auzită a miilor de gîze care roiau în soare ne mîngîia auzul, și deasupra unei curmături de mal, lîngă apa neagră, stătută a pîrului, în funia unui brad bătrîn, într'o sulită de lumină, deodată se ivi, privindu-ne țintă cu ochi lucitori, o veveriță castanie cu cravată albă ca zăpada, cu coada tufoasă ridicată ca o căciuliță deasupra frunții.

Pășeam încet, în tăcere, prin taina acestor locuri, și mă gîndeam la viforoasele valuri cari s'au scurs pe de-asupra mănăstirii și pe cărările în erburî prin cari treceam și noi, la cele opt năvăliri ale Tătarilor și ale Turcilor, cari au ars gospodăriile călugărilor de demult și au stricat din temelii așezările domnilor vechi, la lungile și spăimîntatele bejenii cari aduceau mulțime de boeri și de norod pe-aici, și care-i alungau ca cu biciul spaimei spre negura munților.

Despre acestea toate poate știe și părintele Veniamin, egumenul. El ne aștepta zîmbind și cu vorbe bune în curata lui gospodărie și ne pofti la o masă foarte gustoasă și bogată. Și iar începu să ne povestească lucruri felurite și ciudate, de pe vremea cînd era la cio-bănie. Apoi întorcîndu-se la mănăstirea lui cu trecut așa de tragic, cu ochi luminoși și veseli prinse a ne povesti despre o vidră care s'a înădădit la peștele din rîmnicul din preajma mănăstirii.

«Am eu o rablă de pușcă, zicea sfinția-sa; tot așa bate eu în dihanie c'o încărcătură, da-î vorbă că-î șireată de nu se mai află... Cînd mă duc cu pușca, nu-î; cînd mă duc și mă plimb pe maluri cu minile la spate, numai ce-o văd în fund, sub răchiți, pe-o coșcovă...»

Iși steclește blana și parcă rîde la mine, bat-o Dunnezeu s'o bată!
Să uită la mine și tot pufnește: Hi! hi! hi! Și eu mă 'nciudez și mă uit la ea, că alt-ceva n'am ce-î face...»

Și părintele egumen ne arăta cum se uită și cum rîde vidra din fundul rîmnicului.

MHAIL SADOVEANU.

UNOR ȚĂRANI

*De veacuri voi ați fost ursiți,
Să duceți greul și durerea,
De cer și cîmp sunteți iubiți
Și ele doar vi-s mîngîierea.*

*Căci voi urînd ori ce păcate
Senini ați fost cu fruntea'n vînt,
In piept cu dor de libertate,
Și-'n gînd un petec de pămînt.*

*Și visul vostru e senin
Ca cerul cel curat de vară.
Ce fericire e 'n cămin
Și jos pe prispa de la țară!*

*Cînd de la cîmp și de la stîină
Vă 'ntoarceți sara toți acasă,
Lăsați uneltele din mînă
De muncă grea, anevoioasă.*

*Ce fericire 'n pacea serei
Și'n taina muncii răsplatite!
Aici isvoru 'nduioșerei
O! ce bogat e în ispite...*

*Dar cîte chinuri vă încearcă
S'o spună nu-î pe lume grai!
Șați dus o luptă grea, amară
S'aveți un biet pămînt de trai!*

*De-al muncii rod ades lipsiți,
Smeriți voi ați păstrat tăcerea:
In veci de veci veți fi ursiți
Să duceți greul și durerea...*

G. APOȘTOL.

PIERRE LOTI

PESCAR DE ISLANDA

(Urmare și sfîrșit)

IX.

Septembrie se sfîrșise și ea nu mai minca, nu mai dormia.

Acuma stă acasă ghemuită, cu minile între genuchi, cu capul pe spate și sprijinit de peretele din fund. La ce să se mai scoale, la ce să se mai culce! Se arunca pe pat fără a-și mai scoate rochia, cînd era prea sfîrșită de oboseală. Astfel ședea mereu rebegită și dinții îi

clănțănea de frig în această nemișcare. Avea mereu impresiunea aceluși cerc de fier ce-î strîngea tîmplele, își simția obrajii scofilcindu-se. Gura îi era uscată, cu un gust de febră și din cînd în cînd ea scotea un gemăt răgușit din gît, repetat prin smuncituri mult timp, mult timp, pe cînd capul se lovia de granitul zidului.

Sau îl cheina pe nume, foarte iubitoare, în șoaptă, ca și cum el ar fi fost acolo și îi spunea cuvinte de iubire.

I se întîmpla bună oară să se gîndiască la alte lucruri mărunte și neînsemnate, să se înveselească, bună-oară privind cum se lungeau încet-încet umbra Fecioarei de faianță și a vasului cu aiasmă, pe măsură ce scădea lumina, pe înalta lemnărie a patului ei. Și îngrămădiri de jale veniau mai grozave în sufletul ei și atunci ea își începea iar strigătul bătînd zidul cu capul...

Și toate ceasurile zilei treceau unele după altele, și toate ceasurile serii, ale nopții și ale dimineții. Cînd socotia de cînd trebuia să se întoarcă, o apuca o spaimă mai mare și ea nu mai vroia să știe nici date, nici nume de zile.

De obicei sînt semne pentru cei pieriți în Islanda. Cei ce se întorc au văzut de departe nenorocirea sau au găsit o rămășiță, un cadavru, un semn oarecare spre a ghici totul. Dar de la *Leopoldina* nu se văzuse nimic, nu se știa nimic. Cei de pe *Marie-Jeanne*, care o zăriseră la 2 August, ziceau că trebuie să se fi dus să pescuiască mai la nord și după aceasta se făcea taină de nestrăbătut.

Să aștepte, să aștepte mereu fără să știe nimic. Cînd să vie momentul cînd nu va mai trebui să aștepte? Ea nici nu știa și acum îi era aproape de grabă să vie cit mai curînd.

Oh! Dacă e mort, cel puțin să aibă milă de ea și să-î spuie!...

Ah! să-l vadă așa cum o fi în clipa aceia pe el sau ce va fi mai rămas din el!.. De s'ar îndura Fecioara atît de rugată sau oricare altă putere ca ea, să-î facă grația de a-î arăta printr'o dublă vedere pe Yann al ei, în viață manevrînd spre a se întoarce — sau corpul lui legănat de mare... spre a ști cel puțin.

Uneori i se părea că vede de-odată o pînză ivindu-se în adîncul orizontului: *Leopoldina* care se apropia, grăbind să ajungă. Atunci ea făcea o mișcare necugetată spre a se scula, pentru a alerga să se uite pe mare, spre a vedea de-î adevărat...

Dar cădea iar jos. Vai! Unde era oare acea *Leopoldina* în acel moment? Unde putea fi? Acolo de sigur, în acele depărtări înspăimîntătoare ale Islandei, părăsită, sfărîmată, pierdută...

Și totdeauna sfîrșia cu această vedenie obsedantă, de-ăpurarea ace-

iași : o rămășiță de corabie spartă și goală, legănată pe o mare tăcută, de un cenușiu roz, încetinel, încetinel fără șgomot, cu o extremă dulceață, ca în bătaie de joc în mijlocul mării liniști de ape moarte.

X.

Două ore dimineța!

Noaptea mai ales era foarte atentă la orice pași se apropia. La cea mai mică larmă, la cel mai mic sunet neobișnuit, timplele ei tremura, de prea mult ce erau încordate înspre lucrurile din afară și ele o dureau îngrozitor.

Două ceasuri dimineța. În noaptea asta ca în altele, cu minile împreunate și cu ochii deschiși în întuneric, ea asculta șgomotul vântului pe cîmpie.

Pași de oameni de-odată, pași pe drum. Cine putea trece la ora asta? Ea se ridică, răscolită până'n fundul sufletului, cu inima stînd din bătaie...

Cineva se oprise înaintea ușii, urca scările de piatră.

El!... O... el! Bătuse. Putea să fie un altul?... Era cu picioarele goale. Ea atît de slabă de atîtea zile, sărise sprintenă ca o pisică spre a-și înlănțui iubitul. Fără îndoială, *Leopoldina* sosise noaptea și ancorase în față, în golul din Pors-Even și el alergase acasă. Ea se gîndi la toate acestea cu iuteala fulgerului. Și acum își rupea degetele în cuiele ușei, cu graba ei de a trage acest zăvor care era tare...

— Ah!

Ș'apoî se dete îndărăt, sdrobotită, cu capul pe piept. Frumosul ei vis de nebună se sfîrșise. Nu era decît Fantec, vecinul lor. Cu vremea ce i-a trebuit spre a înțelege bine că nu era el, că nimic din Yann nu tremura prin aer, ea se simți afundîndu-se ca din treaptă'n treaptă în aceeași vultoare, până'n adîncul deznădejdei sale groaznice.

Sărmanul Fantec își cerea iertare: femeia lui, precum se știa era cum nu se poate mai greu bolnavă și acum copilul lor se năbușia în leagăn, apucat de o urită boală de git. De aceia venia să ceară ajutor, pe cît timp el da fuga s'aducă doctorul din Paimpol.

Ce-î păsa ei de toate acestea? Insălbătedită în durerea ei, ea nu mai avea nimic de dat altora. Prăbușită pe o bancă, ea sta înaintea lui cu ochii sticliți, ca o moartă, fără a-î răspunde, fără a-l asculta, a-l privi. Ce-î erau lucrurile pe care le spunea acel om?

El înțelese totul atunci. Ghici, de ce i se deschisese atît de repede ușa, și i se făcu milă de răul ce-î făcuse.

Bălbăi o rugă de iertare :

— E adevărat că nu trebuia s'o deranjeze, pe ea...

— Pe mine?... răspunse cu viociune Gaud. Și de ce *nu pe mine*, Fantec?

Viața îi veni de-odată, de oarece ea nu vroia să pară desnădăjduită în ochii celorl'alți, ea nu vroia de loc. Și acum la rîndul ei, avu și ea milă de el, căci se îmbracă spre a se duce după el și găsi în ea puterea de a merge să-i îngrijească copilul.

Cînd se întoarse și se aruncă în pat, la ceasurile patru dimineața, somnul o coprînsese un moment, căci era foarte obosită.

Dar acest minut de bucurie nesfîrșită lăsase în mintea ei o întipărire, care în ciuda realității stăruia a avea. Ea se deșteptă în curînd cu o sguduitură și se sculă pe jumătate, la amintirea unui lucru... Era ceva nou, despre Yann! — În zăpăceala ideilor ce-i venia, ea căuta să găsească...

— Ah! nimic! Vai! Numai Fantec!

Și pentru a doua oară căzu în fundul prăpastiei sale. În adevăr nu se schimbasese nimic în așteptarea ei mohorită și fără nădejde.

Dar simțîndu-l atît de aproape de ea, era ca și cum ceva pornit din el plutise prin prejur, era ceia ce se chiamă în țara bretonă, un *presenn* și ea asculta cu mai multă băgare de seamă pașii de pe afară, presimțînd că poate va veni cineva care să-i vorbească de el.

Și în adevăr la ziuă, tatăl lui Yann veni. El își scoase șapca, dete înapoi frumosul lui păr alb, care era buclat ca și cel al lui Yann, și se așeză aproape de patul Gaudei.

Și inima lui era măhnită de oarece Yann al lui, frumosul lui Yann era băiatul lui cel mai mare, cel mai drag, fala lui.

Dar el nu desnădăjduia, nu! El nu desnădăjduia încă. Începu a liniști pe Gaud foarte blajin: mai întîi cei cari veniseră în urmă din Islanda, vorbeau toți de o ceață foarte groasă care a putut foarte bine întîrzia corabia și al doilea îi venise o idee: un popas în insulele Feroe, cari sînt foarte departe și de unde scrisorile vin foarte tîrziu.

Asta i s'a întîmplat chiar lui însuși, sînt vre-o 40 de ani și biata mamă-sa îi și făcuse panaghia... O corabie atît de frumoasă ca *Leopoldina*, aproape nouă și cu mărînari atît de vrednici cum erau ei toți pe punte!...

Bătrîna Moan se tot învîrtia pe lîngă ei, ridicînd adesea din cap. Jalea nepotei sale îi dăduse aproape putere și idei. Ea avea grijă de casă, privînd din timp în timp unicul portret îngălbenit al lui Silvestru acățat în zid, cu ancorele lui de marinar și cu coroana lui funerară de mărgele. Nu! De cînd meseria de mare îi luase nepotul,

ea nu mai credea în întoarcerea marinarilor. Ea nu se mai ruga la sfânta Fecioară decît de frică, și numai din virful buzelor ei bătrîne, păstrîndu-î o ură adîncă în inimă.

Dar Gaud asculta cu lăcomie aceste lucruri mîngîitoare și ochii ei mari cu cearcăne viete de veghiere priveau cu adîncă duiosie pe acest bătrîn care semăna cu iubitul ei. Numai avîndu-l acolo, aproape de ea era o pază împotriva morții și ea se simțea mai liniștită, mai aproape de Yann al ei. Lăcrămile îi cădeau în tăcere, încetinele și ea spunea în minte rugăciuni ferbinți către Fecioara Steaua Mărei.

Un popas în acele insule, pentru vre-o stricăciune poate. Era ceva cu puțință în adevăr. Ea se sculă, își netezi părul, făcu puțină găteală, ca și cum el ar putea veni. De sigur, nu era totul pierdut, fiindcă tatăl lui nu desnădăjduia. Și cîteva zile începu iar a aștepta...

Era toamnă, sfîrșit de toamnă. Inserările erau frumoase, cînd toate se întunecau de vreme în vechia colibă și prin prejur, în bătrîna țară bretonă.

Zilele însăși păreau că nu sînt altceva decît inserări. Nori nemărgeniți ce treceau încet, întunecau de-abinele vremea pe la amiază. Vîntul vijîia neîncetat, scoțînd un sunet îndepărtat de orgă de biserică, cîntînd cîntece răutăcioase sau de desnădejde. Alte ori se apropia de ușă și începea a mugi ca dobitoacele.

Ea îngălbenise, îngălbenise, și se fărîma din ce în ce, ca și cum ar fi atins'o deja bătrînețea cu aripa ei... Foarte adesea ori punea mîinile pe hainele lui Yann al ei, pe frumoasele lui haine de nuntă, desfăcîndu-le ca o maniacă. Mai ales pe una din flanelele lui de lînă albastră care păstrase forma corpului său. Gaud o așeza binișor pe masă, și ea arăta de la ea însăși ca de obicei, relieful umerilor și pieptului lui. De aceia ea o puse în cele din urmă singură pe o poliță din scrinul lor, ne mai voind a o mai mișca spre a păstra cît mai mult acest tipar.

Și în fiecare sară o ceață urită se înălța din pămînt. Atunci ea se uita prin fereastra ei la cîmpul trist, unde valuri de fum alb începeau a se ivi, eșînd ici colea din casele altora. Pe acolo oamenii veniseră pretutindenî, păsări călătoare, aduse de vînt. Și serile trebuie că erau dulci, trecute la aceste focuri, căci primăvara de iubire începu odată cu iarna, în tot acest ținut al Islandejilor...

Înceștată de ideia acelor insule unde ei s'ar fi putut opri, luînd un fel de nădejde, ea începu iar a l' aștepta...

.

XI.

El nu se mai întoarce nici odată.

Într'o noapte de August, acolo în largul mării de Islanda, într'un mare urlet de furie, se serbătorise nunta lui cu marea.

Cu marea care fusese odinioară și mama lui: ea'l legănase, ea'l făcuse mare și voinic, și în cele din urmă ea'l luă pentru ea singură, în deplina lui bărbăție. O taină adâncă învăluisese această nuntă monstruoasă... În tot timpul pînze întunecoase falfăiseră de-asupra, perdele mișcătoare și chinuite, întinse spre a ascunde serbarea. Și logodnica da gură, făcea cel mai îngrozitor sgomot al ei spre a înăbuși strigătele. El, aducindu-și aminte de Gaud, femeia lui de carne, se apărase, într'o luptă de uriaș, împotriva acestei soții de mormînt. Până în clipa cînd i s'a dat, cu brațele deschise spre a o primi, cu un strigăt adînc ca un taur ce muge, cu gura plină de apă, cu brațele deschise, întinse și amorțite pentru totdeauna.

Și la nunta lui erau toți cei pe care-i chemase el odată. Toți afară de Silvestru, care se dusese să doarmă în grădini fermecate foarte departe, de ceal'altă parte a Pămîntului...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(Sfîrșit).

TRAD. DE C. SANDU-ALDEA.

IN SEARA DE SFÎNTU GHEORGHE

— ICOANE DIN POPOR —

(Urmare și sfîrșit).

El bondoc la trup, gras și pripit la mișcări. Vorbește 'ntotd'auna puțin cam peltic; cînd e băut însă, să-l picî cu ceară, să-l omorî și nu poate să zică pe r. Are apoi o pată albă la ceafă, atît pe piele cît și pe părul capului. A dormit cînd era mic pe o comoară. Așa i-a spus lui o țigancă din ghioc și i-a mai spus, că el a să aibă noroc la comorî, că o să găsească de bună-seamă odată bani mulți pe drum de seară. Și de atunci, ăsta e singurul lui gînd, singura bătae de cap. El știe unde sînt comorile cele mai multe, unde cele mai bănoase, care sînt curate și cite afurisite. După vorbele ce aŭ răsuflet din gura lui, aŭ infipt mulți mîinele pînă 'n coate în aur, și de părut rău de asta nu-î pare de loc, că și lui i-o veni odată ș'odată rîndul. să se

procopsească. Și-a dat chiar cu gîndul, ce are să facă cu atîta bănet. Cel d'întîiîu lucru, îi vîră 'n lăzi grele de fer, își cumpără o moșie mare la «Sglavacioc», unde mai are el un petec de pămînt, își trîntește într'un oraș o casă mare să se ducă pomina și apoi să te țîi. Niță dragă, chef și petreceri, mai abitir cu pînă acum. Nevestii-si îi spunea c'o lasă și-și ia alta, vezi d-ta, care să nu-l facă de rușine 'n lume.

Socotelile astea îl face să 'ngroașe ceafa și să fie răbduriîu la sca-toalcele ce primește de cîte ori venea cam pe trei căiaîi acasă, or cînd nu putea să zică după ea : «treisprezece».

El are comoara lui, comoară mare, dar, necurată, cea mai grozavă comoară, din cîte cunoaște.

— Apăi să vezi, domle, începe el, cu limba scurtată 'n gură de atîta băut, «comoara asta nu-î ca toate comorile, e comoară grozavă, dom'le! Intîiîu se aude un bubuit supt pămînt, trece ca un șuet prin văzduh, licărește, dar ce licăreală dom'le, roșie, ca para focului, și licărește-licărește, pînă te-apropiî de ea, nu așa lic-lic-lic de trei orî și gata! Și 'nsemnezî bine locul dom'le și a doua zi găsești semnu' scos și 'nfîpt în altă parte, cine știe unde, că dacă sapi supt el: ni-mica goală! He, e comoară grozavă, dom'le, comoară afurisită rău, cu limbă de moarte!»

Oamenii fac ochii mici, se string pe lingă el, vorbesc mai încet:

— Hm! Ce crezi?... Lucru dat dracului de pomană! Și Papuc în-tărește:

— «Grozav, Dom'le, grozav! Comoară grozavă, așa cum vă spuiî eî! Și ce n'am făcut eî pîn' acu?... La'nceput am svirlit tabacherea în mijlocul flacăriî; a doua oară un briceag; am infîpt apoi un cuțit; l-am bătut c'o peatră altă dată pînă'n plăsele; dar degeaba, Dom'le! Ucigă-l crucea schimba semnul și pace! Hm! Ce mi-am zis eî într'un an: De cruce s'o teme poate spurcăciunea și nu s'o atinge de ea! Dar țî-aî găsit! A mutat și crucea. Cum? Numaî el poate țîi!... Na, mi-am zis eî atunci, după alte toate și cu păcatul pe tine, Niță! Ce era să fac? M'am dus la Popa al bătrîn să mă spovedesc și Popa cînd a auzit a'nceput să-și netezească barba și să tușeasă'n sec:

— «Hm! Păcat, păcat mare, omule!» zice el.

— «De, Părinte, n'am făcut-o cu gînd rău, m'o erta Dumnezeu!»

Dar Popa de colo:

— «Apăi uite ce e de făcut. Nu trebuie lăsat lucrul așa, c'atunci va să zică că Sarsailă și-a bătut joc de noi, pingarînd sfînta cruce!»

— «Cum?» îi zic, «că eî unul, nu mai mă duc!»

— «Da' dac'oiî merge și eî?» stărui Popa. «Așa, să-țî țîu de urî?»

O bucurie mare încolți atunci în inima mea. Poate că de Popa s'o teme, gândii eă, că de, doar nu degeaba e omul lui Dumnezeu?!... Și-i zisei atunci:

«Știi ce, Părinte? Da' să ieși și-un lucru sfânt, un odor bisericesce-
ceva, ca să-l punem semn, când om zări vilvâtaia!» Ne-am învoit și
alalalt, am plecat așa pe la o vreme, am urcat pe «Vraciu» haidahaidă,
că Popa era bătrîn și ne'nvățat cu așa drumuri pieptoase pe
jos. Sara, așa cînd se'ngina ziua cu noaptea, eram sus pe «Căpitanu»,
la mesteacănul mare-uscat, de pe surpușul de lingă stîna oilor. Stăm
noi ce stăm și de-odată parcă a început așa un freamăt printre frunze.
Zic eă atunci: «De-acum, Părinte, să te ații! Vine ucigă-l crucea la
comoară!» Popa a scos repede din desagi odăjdiile, ș'a înbrăcat, a
luat icoana în mîină ș'a așteptat. N'am mai zis unul nici lae-nici bă-
laie. Începuse însă să mi se moaie picioarele și de-aș fi văzut prin
întunec, aș fi zărit de bună-samă și fața Popii ca de mort.

— «Colo-colo, Părinte, zic eă, în pîrău; dar să ieși sama că-s gropi
multe și locul cam mocirlos. Nu-i vorba, că vin și eă cu Sf. Ta!»

Abia s'fîrșesc eă și pîl-pîl-pîl, începe să joace lumina. «Curaj, Pă-
rinte!» Și Popa a închis ochii, uau zis Doamne ajută, s'a apropiat, a
mai blocodorit cê-a mai blocodorit din gură și a pus icoana Maicii
Domnului, încet cu capătul spre mesteacăn unde i-am arătat eă!

Am dormit acolo peste noapte. Și ce visuri am avut, măi frate! Se
părea că ne trage dracu' de picioare, ne bate, ne aleargă. Ne-am
pomenit hătcolo de unde ne-am culcat, unu' 'ntr'o parte, altu' în-
tr'alta!

La ziuă ce ne-a fost dat să vedem? Icoana era cine știe unde,
strîmbă, 'ntoarsă pe altă parte și schimbată la față! O atinsese 'mpe-
lițatu'! Cînd a văzut Popa asta, l-a apucat frigurile și d'atunci i s'a
tras și moartea! Ce credeți!... Minunea lui Dumnezeu!

He, măre, da' eă tot nu mă las! Mă duc. mă și mă duc, pînă s'o
'ntîmpla să licăriască odată lumina după cîntatu' cocoșilor, ș'atunci
e a mea comoara!»

Aici s'a oprit și a mai cerut un chil:

— «Ad'o mă, ad'o tizule, că nu-s zile, cite lire!...»

MIHAIL LUNGIANU.

„MINERVA
INSTITUT DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
B-dul Academiei 3, — Edgar Quinet 4
BUCUREȘTI

A apărut :

DOR PUSTIU

DE

Ion Bârseanu

LEI: 1.50

Chipuri și Suflete

DE

Al. Cazaban

LEI: 1.50

RASPLATA

NUVELE

DE

N. Dunăreanu

LEI: 1.50

De vânzare la toate librăriile

„MINERVA“

Institut de arte Grafice și Editură B-dul Academiei 3,
— Edgar Quinet, 4 București.

A apărut :

PESCAR
DE ISLANDA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ROMAN DE
PIERRE LOTI

TRADUCERE DE
C. SANDU-ALDEA

Preful: Lei 1.50

De vânzare la toate librăriile din țară